

- Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти* : [зб. наук. праць] / гол. ред. кол. О.П. Щолокова. Вип.31. Київ: Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С.17-23.
5. Кушнір К.В., Сідорова І.С. *Хорознавство та хорове аранжування: навчально-методичний посібник*. Вінниця: Твори, 2021. 191 с.
 6. Маркіна І.В. *Здоров'язберігаючі технології як умова успішного розвитку молодших школярів*. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16654/1/36.pdf>
 7. Нестеренко О.І. *Музикотерапія як засіб формування емоційного здоров'я дошкільників*. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/002tvn-e6bb.docx.html>
 8. Yakymchuk O.M., Kravtsova N.Ye., Kushnir K.V. The specifics of tertiary school teachers' professional deformation. *«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»*. 2022. № 10(15). С. 358-368.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Замишляєв Д.В., викладач

Мозгальова Н.Г., докторка педагогічних наук, професорка

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського

Анотація. Основна ідея статті полягає у визначенні принципів самостійної роботи учнів в процесі навчання гри на музичних інструментах. Розглядаються питання самопідготовки, розвитку творчого мислення, мотивації до самостійної роботи та роль вчителя в цьому процесі.

Ключові слова: самостійна робота, навчання, мотивація, вчитель.

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури населення набувають вирішального значення. Зростає потік інформації з боку преси, радіо, телебачення та інтернету. Сучасним учням важко розібратися, проаналізувати та правильно оцінити нові мистецькі твори, історичні події тощо. Учням потрібно допомогти позбутися шаблонного стереотипного мислення, стандартних установок, які є чиеюсь думкою щодо певного мистецького твору, творчості композитора чи

письменника [1]. У зв'язку з цим, виникає вирішення в процесі навчання проблеми формування активних, самостійних, творчих учнів.

Мета статті. Проблеми організації самостійної роботи учнів як багато-гранної різнопланової їх діяльності.

З давніх-давен удосконалення організаційних форм і методів самостійної роботи займалися Я. Коменський, Й. Песталоцці, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Значний внесок у розвиток теорії розвитку самостійності учнів у процесі навчання внесли педагоги: О. Акімова, В. Бондарь, В. Галузяк та ін, психологи: П. М'ясоїд, В. Роменець, П. та ін. Вчені довели, що одним з ефективних засобів розвитку самостійності учнів є самостійна робота, яка на кожному етапі розвитку суспільства потребує вдосконалення організаційних форм і методів навчання.

Відомий педагог XIX століття Константин Ушинський підкреслював необхідність усвідомлення учнем значення самостійної роботи, адже не усвідомленні звички не ведуть до творчості та самореалізації. Педагог вважав самостійну роботу не лише одним із засобів активізації навчально виховного процесу, а й програми самоосвіти на все життя. К. Ушинський глибоко й різнобічно вивчав проблему активного розвитку учнів. На його думку необхідно розвивати й удосконалювати здібності, учнів, їх мислення, увагу, пам'ять гармонійний і природні єдності [6].

Провідний український педагог Василь Сухомлинський наголошував, що навчати треба так, щоб учні самостійно здобували знання. Такий підхід потребує від учителя вміння спонукати школярів до розв'язання пізнавальних завдань; оцінки подій, явищ, вчинків, дій, висловлювання своїх думок у процесі диспутів; установлення причинно-наслідкових залежностей, які допоможуть виявити нове, незнайоме в пізнанні істини, закономірностях навколишнього світу. Такий спосіб набуття знань педагог називав «екскурсію» в особисті думки, дослідженням своєї скарбниці знань. Вчитель має знати, що розповісти, а що залишити недомовленим як своєрідну «приманку» для домислення школярами. Характер недомовленого визначається конкретним змістом навчального матеріалу, рівнем знань учнів. Школа – не комора знань, а світоч розуму. Головною потребою кожного учня мають стати праця, самостійна думка відкриття істини [5].

Дослідники стверджують, що самостійна робота є рушійною силою навчального процесу. У своїх працях вчені акцентують увагу на певних особливостях цієї діяльності. Вона є раціонально спланованою, організаційно та методично спрямованою виконуються в розумовому плані й завершується у вигляді результатів, які можна перевірити: плану, звіту та ін., а також є невід’ємною умовою свідомого засвоєння знань на всіх стадіях. Самостійна навчально–пізнавальна діяльність може бути як індивідуальна, так і групова, вона має місце на аудиторних заняттях і в позааудиторний час (В. Буряк, Т. Запорожченко, О. Кравчук) та ін.

Варто уваги визначення самостійної роботи дане Н. Кріт: «Самостійна робота учнів, що включається в процес навчання, це така робота, що виконується без особистої участі вчителя, але за його завданням, у спеціально наданий для цього час; при цьому учні свідомо прагнуть досягти поставленої мети, вживаючи свої зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результат розумових чи фізичних (чи тих та інших разом) дій» [3, с.15].

На думку А. Симоненко, самостійна робота – «форма навчальної діяльності учнів, у процесі якої вони планують роботу, здійснюють самоконтроль, коригують хід і результати її виконання. Ця робота може виконуватися як за завдання вчителя, так і за власним задумом учнів і, як правило, без безпосередньої допомоги вчителя, але за його керівництвом [4, с.36].

Розглядаючи самостійну роботу як вид навчальної внутрішню мотивованою діяльності студентів, В. Буряк визначає її как різнобічне, поліфункціональне явище, що має не тільки навчальне, а й з особистісне, суспільне значення. Дослідник даної проблеми, навіть визнає її вищою формою навчальної діяльності [2, с.49–51].

В українському педагогічному словнику зазначено, що «самостійна робота учнів – індивідуальна або колективна навчальна діяльність, здійснювана без безпосереднього керівництва вчителя». На наш погляд, дане визначення не є достатньо повним. Воно не розкриває сутнісних характеристик даного поняття і вимагає значних уточню.

Аналіз наукової літератури з даної проблеми показав, що думки вчених

про сутність та значення самостійної роботи різняться. Умовно можна виділити наступні підходи до трактування категорії «самостійна робота» один із видів навчальної діяльності Л. Деркач пізнавальна діяльність, метод

навчання, прийом навчання, організаційна форма навчальних занять (О. Ковальова), спосіб самоосвіти (В. Буряк, Н. Сидорчук); засіб засвоєння знань, набуття практичних умінь (Г. Костюк); засіб організації пізнання.

Крім того, деякі науковці визначають її через поняття «метод навчання», інші – через систему прийомів навчання. Переважна більшість науковців трактують самостійну роботу як особливий вид навчальної або пізнавальної діяльності учня. Самостійну роботу часто трактують як прагнення до набуття вмінь і навичок самоосвіти. З іншої точки зору, самостійна робота – засіб досягнення конкретної мети, а вчитель – організатор учнівської діяльності для досягнення поставлених мети.

Таким чином, підсумовуючи сказане можемо констатувати, що самостійна робота є наслідком правильно організованої навчальної діяльності на уроці, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення і продовження у вільний час. Для вчителя це означає чітке усвідомлення власного плану навчальних дій, а й усвідомлене його формування в учнів як дякої схеми освоєння навчального предмета в ході вирішення нових навчальних завдань. Самостійна робота – це вища форма навчальної діяльності учня, форма самоосвіти, що пов'язана з його роботою в класі.

Список використаних джерел:

1. Барановська І. Г., Мозгальова Н. Г., Казьмірчук Н. В. Репетиційний процес як простір самореалізації та розвитку soft skills студентів та дітей. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя. Вінниця, 2020. С 15–17.
2. Буряк В. К. Самостійна робота як навчання діяльності школяра. Рідна школа . 2001. №9. С 49–51.
3. Кріт Н. В. Формування вмінь самостійної роботи з підручником у процесі навчання фізичної географії учнів 6–8 класів: дисертація канд. пед. наук Київ, 2017. 198 с.
4. Симоненко, Н. О. Організація самостійної роботи студентів у вищих медичних навчальних закладах США: автореф. дис. ... канд. пед. наук Суми, 2018. 20 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти томах. Т. 3. Київ, 1989. С. 45–78.
6. Ушинський К. Д. Педагогічні твори: в шести томах. Київ, 1988. 190 с.